

GÖZLEM ve GÖRÜŞLER**"YENİ DÜNYA DÜZENİ" NİN
KÖRÜKLEDİĞİ EŞİTSİZLİK**

Temel DEMİNER*

Küreselleşme söylemleriyle pazarlanan "Yeni Dünya Düzen(sizliği)" ("YDD") kime hizmet ediyor? Kimin içindir?.. Kime, nasıl yansıyor?.. Kime karşı?.. Hangi sonuçlara yol açmakta?.. Soruları yanıtlamak için, küreselleşmenin insanda ve doğada açtığı derin yaralara göz atmak gerek...

Bunun için, bugün dünyayı yeniden incelemek ve yorumlamak gerekir. Bugünkü kapitalizmi, tekelci kapitalizm olarak tanımlamak yeterli değildir. "YDD" kapitalizmi, Marx ve Engels'in zamanındaki kapitalizm veya Lenin zamanındaki emperyalizm değildir. "YDD", küreselleşme sürecindeki kapitalizmdir. Küreselleşme, elbette yeni bir olgu değil, ama yeni bir evredir. Küreselleşme'nin yeni evresinde (iletişim ve ulaşım araçlarının olağanüstü gelişmesiyle), sermaye uluslararasılaştı. Uluslararası sermaye başkalaştı, sınıfsal bazda bir küresel sömürüye eklemelendi. Üretilen mallar üzerinde "made in USA", "made in Germany" damgası değil; "made by Daimler Benz", "made by NEC" damgaları yer almaya başladı. Devlet, küreselleşmiş mali sermayenin ve uzantısı siyasi ve ekonomik etkinliğin kontrolüne girdi. Öteki mülk sahibi sınıfların devlet üzerindeki etkinliği iyice geriledi.

ÇOK ULUSLU ŞİRKETLERİN DÜNYASI

İnsanlığın karşısına Çok Uluslu Şirketler (ÇUŞ) gerçeği dikildi. Yatırımları 1983 yılından beri dünya ticaretinden 5, dünya üretiminden 10 defa daha hızlı büyüyen ÇUŞ'ların, şube sayısı 1970'lerde 80 binden, 1990 başında 206 bine yükseldi. Yine ÇUŞ'ların günlük döviz işlemleri 1973 yılında 10-20 milyar, 1983'te 60, 1995'te de 1.3 trilyon dolara tırmandı. Ayrıca ÇUŞ'ların tahvil piyasası hacmi 1983-1993 arasında 30 milyar dolardan 500 milyara... Uluslararası borç piyasasının hacmi 1975'te 256 milyar dolardan 1994'te 4.2 trilyon dolara... Toplam global sermaye piyasası 1980'de 5 trilyondan, 1992'de 35 trilyon dolara yükseldi... "YDD" ile dünyanın efendileri, hükümdarları var artık!..

İnsan(lık)ı kısıpca alan ulus-devlet, bölgesel bütün-

* Gazeteci-Yazar

leşmeler(1) ve ÇUŞ'ların şeytan üçgeni, kaçınılmaz biçimde demokrasinin krizini devreye soktu. Artık bu şeytan üçgeninde hiçbir şeyin demokratik olabilmesi mümkün değil. Tabloyu, "Yeni bir Ortaçağ" olarak sunan Alain Minc kötümserdir: "Örgütlü sistemlerin yokluğu, her türlü merkezin kaybolması, 'gri bölgeler'in gelişmesi (...) mafya, yolsuzluklar (...) aklın yerini çoktandır yok olmuş ilkel ideoloji ve vehimlere terkediş, krizlerin tekrar başlaması..." (Minc, A.; 1995: 10).

Giddens'a göre küreselleşme "uzak yerleşimleri birbirine, yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla bağlayan dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması olarak tanımlanabilir." (Giddens, A.; 1994:62) Küreselleşme ile özneler, nesnelere kontrol etme gücünü yitiriyor. Üretilmiş bir belirsizlik ve geleceksizlik insan(lık)ın gündem maddesi kılınıyor.

"YDD", dünya kapitalizminin sınırında dolaştığı ve imkânlarını zorladığı bir evredir. "Değişikliklerin yol açtığı bütün sarsıntılar 'yönetememezlik' tehlikesine doğru yöneliyor. (...) Çürüyen kapitalist sistemin, 'alışlagelmişin dışındaki önlemler' olarak adlandırılan zor yöntemlerinde artış kaydediliyor" (Dror, Y.; 285-296). İnsanlık sorunu, küresel gündem maddesi oluyor(2).

Eric Hobsbawm'ın 'Aşırıklar Çağı'nda ifade ettiği gibi, "Dağılma, belirsizlik ve kriz sarmalında kapitalizm kendi

(1) Bir de otuz yıl önceki ekonomik bütünleşme: 'Avrupa Birliği' (AB)... ABD, Kanada ve Meksika'nın oluşturduğu 'Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması' (NAFTA)... ABD, Kanada, Japonya, Avustralya, Çin, Hong-Kong, Güney Kore, Yeni Zelanda ve Tayland'ın oluşturduğu 'Güney Doğu Asya Ülkeleri Birliği' (ASEAN)... 'Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü' (APEC)... 'Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması' (GATT)... 'Uluslararası Ticaret Örgütü' (ITO)... 'Dünya Ticaret Örgütü' (WTO) vb...

(2) Bu koşullarda "Varoluşun eski biçimlerinin tükenmiş olduğu söylenebilir, yeni biçimler ise henüz ortaya çıkmış değil ve insanlar çölde petrol arar gibi yeni biçimler arıyorlar." (Saul Bellow).

bindiği dalı kesiyor." (Eric Hobsbawm) 'Le Monde' yazarı Jean François Petitbon da, "Geliyorum".. diyen felaketten dem vururken, sanki, 1930'lar dünyasından söz ediyor. Bu koşullarda Dr. Herbert Hauptman'ın, "İnsanlığın geleceğine ilişkin korku"ya ve gidişatın, "İnsan yaşamını tehdit edici boyutlara ulaşması"na (Hauptman, H.; 1995) dikkat çekmesi boşuna değildir. Çünkü Arnold Wesker, uyarısında haklıdır: "Üçüncü binyıla açılan kapının cephesine 'masumları koruyun' yazılmalıdır." (Wesker, A.; 1995).

Joseph Schumpeter'in, 'Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi' de "Yaratıcı yıkıcılık" diye nitelediği kapitalizm, "YDD" ile ulaştığı küresel boyutta, "yıkıcı rekabet ve spekülasyon"un öne çıkarıyor. Kapitalizm, istihdam sorununu çözemiyor; genişletilmiş yeniden üretim ölçeği daralıyor. İçerici değil; dışlayıcı ve marjinalleştirilen bir yıkıcılığa dönüşüyor. Ücretli emeğin sömürsünü temel alan kapitalist üretim anarşisi, küresel ölçekli spekülasyonun asalak özellikleri "Demokrasi(s)i'nin moral krizi"ni (Foreign Affairs) devreye sokmuştur.

"YDD" NİN VAHŞET TABLOSU

BM'ye göre, insanlığın yüzde 20'si sağlık hizmetlerinden tümüyle yoksun... 130 milyon çocuk okulsuz... Dünya'da mutlak yoksulluk sınırı altında yaşayanların sayısı her yıl 25 milyon artıyor... Dünyada son iki yüzyıl süresince eşitsizlik sürekli artmış. 1820'de en zengin ülke ile en yoksul arasındaki fark bire üç iken, bugün bire yetmişikiye tırmanmış durumda... Yoksulluk merdiveninin en alt basamağındaki Afrika'da kişi başına ortalama gelir, 1820'lerin Avrupası düzeyinde. 'Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Örgütü'nün (FAO) açıklamalarına göre, 1970'lerden bugüne Afrika ekonomisi gittikçe kötüleşti. İşsizlik arttı. Nüfusun büyük oranı fakirleşti ve yüzde 40'ı yetersiz beslenme sorunu ile tanıştı. Yetersiz beslenenlerin sayısı 1970'lerden itibaren 100 milyondan 200 milyona çıktı...

1994'te yayımlanan BM ('Rapport Mondiale sur le Developpement Humain-1994') ve Dünya Bankası (1995) raporları, son 25 yılda su stoklarının yüzde 70 gerilediğini, dünyanın en az gelişmiş, ancak toplam nüfusun yüzde 40'ını oluşturan 88 Güney ülkesinde sürekli olarak temiz su sıkıntısı çekildiğini, dünya nüfusunun yüzde 10'unun şiddetli bir eksik beslenme sorunu yaşadığını, 750 milyon kişinin yoksulluktan dolayı aç kaldığını ve 1.3 milyar kişinin de günde bir dolardan daha düşük bir ücretle çalışmak zorunda olduğuna dikkat çekip, ekliyor: "Bugün ulaşılan noktada dünya nüfusunun en zengin yüzde 20'si toplam ürünün yüzde 88'ini kontrol ederken, en yoksul yüzde 20'si ancak yüzde 1.4'üne ulaşabiliyor..."

Dünya Bankası verilerine göre, 1978'de Kuzey ülkelerinde kişi başına yıllık gelir ortalaması 8 500 ile 9 000 ve Güney'de 1 500 dolar civarındaydı. 1990'larda bu rakam Kuzey için 23 000 doları geçerken, Güney'de ise 2 500 doları aşmıyor. Ayrıca 'Dünya Sağlık Örgütü' (WHO), Afrika kıtasını 1996 Ocak'ından Mart 1996'ya kadar etkileyen menenjit salgınının, 6 bin kişinin ölümüne yol açtığını

bildirdi. Orta Batı Afrika'yı etkileyen salgında, toplam 40 000 kişi menenjit hastalığına yakalandı. Salgın en çok Nijerya'da etkili oldu: 26 232 olayda 3 806 ölümle birinci sıradaki Nijerya'yı, 16 078 olayda 1 656 ölümle Burkina Faso ile 6 097 olay ve 632 ölümle Nijer izliyordu.

FAO'nun 13-17 Kasım 1996'da Roma'da düzenlediği 'Dünya Gıda Zirvesi'nin sloganı, "Herkes yiyecek"ti... Güney ülkelerinde 800 milyon kişi kronik yetersiz beslenme tehlikesiyle karşı karşıyaydı... Beş yaşın altındaki 199 milyon çocuk akut veya kronik protein yetersizliği çekiyordu... 42'si Alt Sahra Afrika'sından, 19'u Asya ve Pasifik'ten, 9'u Latin Amerika ve Karayipler'den, 6'sı Yakındoğu ve Kuzey Afrika'dan, 12'si Avrupa ve BDT'den olmak üzere toplam 88 ülke FAO tarafından, "Düşük gelirli ve gıda açığı olan ülkeler" olarak tanımlandı.

Açlığın büyüdüğü dünyada (WHO raporuna göre), her gün veremden 7 bin yetişkin insan ölüyor ve her saat başı bin yeni insan verem hastalığına yakalanıyor. Dr. Almeida'ya göre verem salgını "Kontrolden çıkmış bir yangın gibi" Güney ülkelerini kasıp kavuruyor. WHO'ya göre 1995'te veremden 3 milyon insan ölmüş. WHO'nun öngörülerine göre, gelecek 10 yılda 30 milyon kişi daha veremden ölecek. Verem salgınından etkilenen nüfusun dörtte üçü Rusya, Çin, Hindistan, Endonezya, Meksika, Brezilya ve Güney Afrika gibi ülkelerde yaşıyor. Dünyada halen 15 milyon insan veremle boğuşuyor. 1960'larda verem hastalığı, salgın yaratma tehlikesi olmayan bir hastalıkken, 1995'deki durum, 19'uncü yüzyılın sonundan (2-2.5 milyon insanın ölümüne yol açan salgından) daha vahimdir... Avrupa'da HIV virüsü (AIDS) taşıyan 450 bin kişi bulunurken, bu rakam Avustralya'da 20 bin, Uzak Doğu'da 3 milyon, Güney Afrika ülkeleri'nde 8.5 milyon ve Kuzey Amerika'da ise 750 bin kişi civarındadır. BM'nin Ocak-1996 verilerine göre, bugün dünyadaki AIDS hastalarının yüzde 93'ü Güney ülkelerinde. AIDS salgını Güney'de hızla yayılıyor. 1980'den 1995'e hasta sayısı 20 milyona tırmandı. Sıtma hastalığı Avrupa'da bir patlama yaşıyor. 1992'de 20 bin olan sıtma olayı, 1995'te 100 bine yükseldi.

KÜRESEL AÇLIK VE EŞİTSİZLİK

Açlık, dünyanın acil sorunudur. FAO'nun yayımladığı 'Dünya Tarımı 2010'a Doğru' raporu, "Açlık, köklü önlemler alınmazsa 800 milyon insana ölüm getirecek, bunların 200 milyonunu, 5 yaşından küçük çocuklar", diyor. 'BM Kalkınma Programı', dünyada her dakika 47 kişinin yoksullar ordusuna katıldığını ifade ediyor. '17 Ekim Dünya Sefaleti Red Günü' dolayısıyla yayımlanan bildiriye, her yıl 25 milyon kişinin yoksullar ordusuna katıldığını dikkat çekilerek, yeryüzünde 1.3 milyar kişinin günde 1 dolardan az bir parayla yaşamak zorunda olduğu kaydediliyor. Dünya nüfusunun yüzde 60'ının ise, günde 2 dolardan az bir gelirle yaşadığı belirtildi. UNDP'nin Amerikalı yöneticisi James Gustav Speth'e göre de, "Küresel bir seçkinler oligarşisi olağanüstü bir servet biriktiren, insanlığın yarısı, yani 3 milyar insan hâlâ günde 2 dolardan az bir gelirle yaşıyor. Böyle iki sınıflı bir dünyada, yoksul insanlar için öfke ve ümitsizlik zemini hazır. Giderek keskinleşen

aradaki fark, insanlık dışı bir görünüm arz ediyor" (The New York Times ve The Guardian).

Dünyayı ikiye bölen mutlak bir ayrışmayla karşı karşıyayız. Sefaletin bedelini Güney ülkeleri ve çocuklar ödüyor. Aşırı yoksulluktan dünyada her yıl 8 milyon Güneyli yaşamını yitiriyor. Bangladeş'teki çocukların yarısı, Hindistan'dakilerin üçte biri besin yoksulluğundan yetersiz kiloda dünyaya geliyor... Çocuk ölümleri, yani 5 yaşına gelmeden ölen çocuklar: Nijerya'da 1 000 çocuktan 300, Etiyopya, Angola ve Afganistan'da 1 000 çocuktan 200, Almanya'da 1 000 çocuktan 7'si... Kişi başına Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH): Mozambik'te yılda 80, Kamboçya'da 200, İsveç'te 37 100, Japonya'da 34 600 dolar... Doğum sırasında kanamadan, septisemiden ölen anne: Sierra Leone'de 100 000 doğumdan 1 800, Afganistan'da 1 700, Nijerya'da 1 000, Norveç'te 7... Gerçekten de Kuzey'in egoizmi küresel bir skandaldır. Bu konuda UNICEF Genel Müdürü Carol Bellamy'nin deyişiyle 'Rakamlar ortadadır ve eşitsizlik artmaktadır'..." (Georges P., 1996).

Politik ve etnik çatışmalar yanında kuraklık, deprem, seller gibi doğal felaketlerden ötürü (1995'te) yüzbinlerce insan hayatını kaybetti ve milyonlarca insan yaralandı. Politik ve etnik çatışma kurbanlarının yüzde 90'ını kadın ve çocuklar oluşturuyor. BM'den en çok yardım isteyen bölgeler Bosna, Liberya, Ruanda ve Afganistan... Dünyada devam eden savaşlarda döşenen mayınlar 110 milyon kişinin yaralanmasına, sakat kalmasına yol açtı. Giderek ağırlaşan tablo karşısında 'Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Komitesi' sekreter yardımcılardan Yasushi Akashi, "Dünyanın çeşitli yerlerinde devam eden çatışmalar ve krizler yüzünden 50 milyon kişinin acil yardıma gereksinimi var" diyor.

Ayrıca 'BM Kalkınma Programı'nın Temmuz-1996'da yayımlanan raporunda, dünyada zenginliğin artmasına karşın, 1 milyardan fazla kişinin gelirinin 1980'den bu yana azaldığı ve 5 milyonu Kuzey'de olmak üzere 100 milyon insanın evsiz... 35 milyonu Kuzey'de olmak üzere 120 milyondan fazla insanın işsiz... 700 milyon kişinin kazandığı para ile kendilerinin ve ailelerinin ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğu kaydedildi... 1990-1993 döneminde, eski Doğu Bloku ülkelerinde ortalama gelir beşte bir azaldı... Güney'in 70 ülkesinde ortalama gelir 1980 yılındaki düzeyin altına indi. 43 ülkede ise 1970 yılındaki düzeyin de altına düştü... Dünyada halen 1 milyar 300 milyon kişi mutlak fakirlik içinde, günde 1 ABD doları ya da daha az parayla geçinmeye çabalıyor... Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Genel Direktörü Hiroshi Nakajima, dünyada 190 ülkeden 40'ının sağlık açısından istenilen seviyede olmadığını söyledi... Afrika'daki ortalama yaşam beklentisi, 2000 yılında 62'den 42'ye düşecek... Güney ülkelerinde kişi başına düşen kullanma suyu miktarı 1970 yılına oranla üçte iki oranında azaldı... 'Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre, erkekler kadınlardan yüzde 25 daha fazla ücret alıyor.... Ve dünyadaki askeri harcamalar ise 778 milyar doları aştı...

'Dünya Bankası'nın verilerine göre, dünyada 500

milyonu aşkın çocuk da yeterli beslenemiyor. Dünyada her gün açlık nedeniyle 40 bin kişi ölüyor. Güney ülkeleri nüfusunun 'en yoksul'ları diye tanımlanan yüzde 47'si (370 milyon kişi), tarımsal üretim potansiyelinin çok düşük olduğu bölgelerde yaşıyor. 'Dünya Bankası' yetkilileri, en yoksul insanların bulunduğu bölgelerin Afrika, Doğu Asya ve Pasifik'te olduğunu ve buralarda yaşayan yoksulların, yüzde 87'si kırsal kesimde olmak üzere, toplam 199 milyon kişi olduğunu kaydettiler.

Zenginler ile yoksullar arasındaki eşitsizliği sergileyen 'Birleşmiş Milletler İnsancıl Gelişme Programı' raporunda, günde milyonlarca insanın tedavi edilebilir yöntemlerden yoksun olmakla hayatını kaybettiği, açlık, kıtlık, susuzluk ve çevre gibi çok önemli sorunlarla karşı karşıya kaldığı belirtildi. Rapor hakkında bilgi veren Gustave Speth, artan çarpık ekonomik gelişme kaygısının giderek insan karşıtı bir görünüm aldığını ve dünya üzerinde söz sahibi olan 358 dolar milyarderinin 3 milyar nüfusa bedel olduğuna dikkat çekti. Zenginler ve yoksullar arasındaki gelir farkının iki kat arttığına dikkat çekilen raporda, küresel ekonomiden çok küçük bir azınlığın yararlanabildiği vurgulandı. 89 Güney ülkesindeki 1.6 milyar insanın yaşam koşullarının daha kötü olduğuna dikkat çekildi. Kuzey ülkelerindeki durumun da, hiç iç açıcı olmadığına değinilerek, 35 milyonluk işsizler ordusu örnek gösterildi. Güney ülkelerinin siyasi yönden 60'lı ve 70'li yıllardan daha da istikrarsız olduğu belirtilirken, yılda 800 milyar doların silahlar için harcandığı, sadece Afrika ülkelerinin silahlanma oranının son otuz yılda üç katına çıktığı ifade edildi.

Özetle "yeni düzen(sizlik)"in dünyaya maliyeti, Güney'de büyüyen açlık ve yetersiz beslenme sorunu, yoksul insanlığı tehdit eden salgın hastalıklar, gelir dağılımındaki büyüyen eşitsizlik, işsizliğin ürkütücü boyutlara ulaşması ve silahlanma olmuştur. Bu ağır maliyeti genel olarak "güçsüzler" ödemektedir...

ZENGİNLERİN İŞİ TIKIRINDA

Oysa zenginlerin işi tıklarında... Ancak Graham E. Fuller, 'The Democracy Trap/Demokrasi Tuzağı' adlı yapıtında, "Dünyayı sarsacak istikrarsız düzenler için, yalnızca geçici bir durak olabilecek", dediği "YDD", paylaşım öncesi kaosu... Kuzey'in, Güney'i köleleştirme girişiminde... Çevre ülke ekonomilerinin sisteme daha fazla entegre edilip bağımlılığa mahkûm edilmesinde... Küresel uyumsuzluk, rekabet ve mali kriz tehdidinin (3) keskinleş-

(3) 14 Mart 1996 tarihli 'Financial Times'ta "Marx şimdi hayatta olsaydı" isimli makalesi yayımlanan Samuel Brittan, Marx'a hak vermeden edemiyor... Dünya kapitalizminin "YDD" ile içine daldığı entegrasyon ve de-regülasyon labirenti, küresel kaosu körükliyor. Finans sermayesinin, üretken yatırımlarla göbek bağıni kesip kendi başına ve "özgürce" spekülasyon amaçlarıyla alt üst ettiği dünyada, sadece döviz piyasalarındaki günlük işlem hacminin 1.5 trilyon doları geçtiği anımsanırsa, sorunun ölçeği kavranabilir. 90'lı yıllara damgasını vuran spekülasyonlu hareketlerin yol açtığı sıcak para karmaşası ve yıkımı, bir geçede 'Meksikalılar' veya 'Barings'ler yaratabiliyor. Sadece 1993-1994 yıllarında 150 milyar dolara varan spekülasyon amaçlı finans sermayesi bir çok Güney ülkesinin ekonomisini allak bullak etti.

mesinde... Kuzey'in küresel eşitsizlik sınırlarının korunarak, kurallarının dünyaya dayatılmasında... İnsanlığın yoksullaşmasında... Dünyanın, George Orwell'in '1984'ündeki 'Big Brother/Büyük Birader' tarafından yöne(l)tilmesi...

'BM Kalkınma Programı'nın Başkanı James Speth, "Göstergeler artık dünyanın zenginler ve yoksullar diye ikiye ayrıldığını, eskiye oranla çok daha net biçimde ortaya koyuyor", diyor. Ayrıca, küreselleşmeyi "yularından kopmuş gidiyor" diye mahkûm eden BM Genel Sekreter Yardımcısı İsveçli Anders Wijkman da, "Bütün insanlar ortalama bir İsveçli gibi tüketecek olsa üç tane dünya gerekir", diyor. Evet dünyada herkese yetecek kadar zenginlik var, ama aç gözlülüğün de sınırı yok...

Durumu gözler önüne seren, 'Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) yayımladığı "1996 İnsan Gelişmesi Raporu"na (4) göre, "İnsani, ekonomik eşitsizliklerle groteskleşen dünya"nın hal-i pür melaline dikkat çekilirken, "Kapitalizm çoğu zaman insanlara dev bir makinenin dişlileri gözünü bakar; bu makine 1930'larda teklemeye başladığında, insanları hiç düşünmeden işsizliğin hurda yığını üstüne fırlatıp attı" deniliyor. Kuzey'in zenginleştiği gidişatta, Güney yoksullaşıyor. Dünyanın kremasını yiyen, ÇUŞ sahibi 358 kişinin geliri, (dünya nüfusunun yüzde 45'ini oluşturan !) 2 milyar 300 milyon insanın gelirine eşit. İşte bunlardan kimileri: 14.07 milyar dolarlık Bill Gates (ABD): Microsoft... 11.68 milyar dolarlık Warren Buffett (ABD): Hisse senedi fonları... 10.93 milyar dolarlık Du Pont ailesi (ABD): Kimya... 9.73 milyar dolarlık Gad and Hans Rausing (İsveç): Paketleme... 9.73 milyar dolarlık Yoshiaki Tsutsumi (Japonya): Konut... 9.28 milyar dolarlık Kwok Kardeşler (Hong Kong): Konut... 9.28 milyar dolarlık Paul Sacher/Hoffman (İsviçre): İlaç... 9.28 milyar dolarlık Tsai-Wan-Lin, Wan-Tsai (Tayvan): Sigorta... 8.08 milyar dolarlık Karlend Theo Albrecht (Almanya): Perakende Ticaret... 7.93 milyar dolarlık Quandt Ailesi (Almanya): BMW... 7.04 milyar dolarlık Lee Shau Kee (Hong Kong): Konut...

Dünya gelirinin yüzde 85'ine, toplam nüfusun yüzde 23'ünü oluşturan Kuzey ülkeleri el koyuyor. Dünya ülkelerinin en zengin yüzde 20'si ile en yoksul yüzde 20'si arasındaki gelir farkı 1960'da 30 kat iken, 1970'de 32, 1980'de 45, 1990'da 59 kat oldu. Kişi başına düşen ulusal gelir bakımından farka bakıldığında, 1960'da 1864 dolar iken, 1989'da 15 149 dolara çıktı. 1960 ile 89 arasında dünyanın en zengin yüzde 20'si içinde yer alan ülkeler toplam üretim içindeki payını yüzde 70.2'den yüzde 82.7'ye çıkardılar. En yoksul yüzde 20'nin payı ise yüzde 2.3'den, 1.4'e indi. Bundan başka Güney'in toplam ekonomik üretim içindeki payı 1965'ten, 1985'e yüzde 20'den, yüzde 18'e düştü.

1970'de 7 bin kadar olan ÇUŞ sayısı 1990'da 37 bini

(4) UNDP, 'The Wall Street Journal' gazetesi yazarlarından Keith Marsden tarafından, "UNDP yoksulların durumundan dolayı zenginleri suçlayarak sınıf savaşımı propagandası yapıyor" ya da "BM'den sosyalist tezler", denilerek mahkûm ediliyor.

aşıyordu. Bugün dünyadaki ÇUŞ sayısı 37 bin ve Güney ülkelerini ahtapotun kolları gibi saran 170 bin yavrusuyla, dünyanın egemeni gibi. ABD, Japonya, Almanya, Fransa ve İngiltere en büyük 200 ÇUŞ'tan 172 tanesine sahiptir. 200 ÇUŞ, 1982'den 1992'ye satışlarını 3 trilyon dolara, GSMH'deki toplam paylarını yüzde 24.2'den yüzde 26.8'e çıkarmıştır. 1982-1992 döneminde 200 ÇUŞ içinde ABD'nin payı 80'den 60'a gerilerken, Japonların payı 35'den 54'e İsviçre'ninki ise 2'den 8'e çıkmıştır. 200 ÇUŞ'un 10 tanesi, geri kalan 180 ÇUŞ'un yıllık toplam kârlarına (38.6 milyar dolar) eşit bir kârı (34.8 milyar dolar) gasbediyor.

Korkunç kârı ve zenginliği kontrol eden ÇUŞ'ların, asli marifeti spekülasyondur. Nobel Ekonomi Ödülü sahibi James Tobin'e göre, dünya döviz piyasalarında korkunç spekülatif oyunları tezgâhlayanlar, ÇUŞ'lardır. Örneğin dünya finans piyasalarındaki günlük değişim 1986'da 290 milyar, 1990'da 700 milyar, 1994'de de 1 trilyon doları aşmıştır. Örneğin, New York'ta döviz ticareti 1986'dan bu yana yılda yüzde 40 oranında artmakta. 1995'te, günde 1.3 trilyon dolar, yılda 325 trilyon dolar döviz alınıp satılmaktadır. Bu rakam dünya gelirinin 10, dünya dış ticaretinin ise 50 katına denk geliyor. Dünya Merkez Bankaları'nın toplam döviz rezervi ise 600 milyar dolar. Yani, her gün döviz piyasalarında el değiştiren döviz, dünya döviz rezervinin iki katı. 'The Wall Street Journal' gazetesinin belirttiği gibi, "Yalnızca uluslararası mali işlemlerin toplam değeri, fiziksel mal üretiminin toplam değerinin tam yedi katı büyüklüğünde."

Tam da bu koordinatlarda dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 10'u şiddetli eksik beslenme sorunlarıyla karşı karşıya. Çocukların yüzde 10'undan fazlası da beslenme yetersizliğinden kaynaklanan hastalıklardan ölüyor. Nisan 1995'te yayımlanan 'Dünya Bankası Raporu'na göre, Güney'de, sefalet içinde yaşayan 1.3 milyar insan ve 700 milyon dolayında işsiz var. Çalışma çağındaki her 10 kişiden biri iş bulamıyor. Kırsal alanda çalışan insanların yüzde 40'ı ise hiçbir ücret almıyor. Dünyada ortalama 1 milyar insan, yani her 5 kişiden biri yoksulluk sınırı içinde yaşıyor. Bu rakamın 50 yıl içinde 4 katına çıkacağı hesaplanıyor. Her yıl, 13-18 milyon insan yoksulluk sonucu ölüyor. Her dakika 47 çocuk yoksul bir dünyaya gözlerini açıyor. 1.5 milyar insan temel sağlık koşullarından yoksun. Dünya yoksullarının üçte ikisi kadın. Güney ülkelerinin Kuzey'e olan borçları da 1970'e göre, 1994'de 15 kat arttı.

'The Economist' dergisine göre, 118 ülkenin büyüme verileri, 1960'dan beri, Güney ülkelerinin Kuzey ülkelerine oranla yavaş büyüdüğünü ve iki ülke grubu arasındaki farkın daha da derinleştiğini gösteriyor. IMF reçetelerini uygulayan Güney ülkelerinin toplam borçları 1980'de 685 milyar dolarken, 1993'te 1770 milyar dolara yükseldi. IMF, 1984-1990 yılları arasında Güney'den 715 milyar dolar transfer etti. En yoksul Güney ülkelerinin toplam borçları, 1980-1994 yılları arasında yüzde 400 arttı.

BM sorumlularından Halil Rahman, Güney'deki 48

Tablo 1: Dünyanın En Yoksul Ülkeleri

Ülke	Kişi Başına Milli Gelir (ABD Dolar-1994)
1-) Mozambik	80
2-) Malawi	140
3-) Burundi	150
4-) Sierra Leone	150
5-) Etiyopya	170
6-) Çad	170
7-) Vietnam	190
8-) Uganda	200
9-) Nepal	200
10-) Haiti	220
11-) Nijer	230
12-) Bangladeş	230
13-) Gine Bisau	240
14-) Mali	250
15-) Kenya	260

ülkeden Afganistan, Angola, Burundi, Kamboçya, Etopya, Haiti, Liberia, Mozambik, Ruanda, Sierra Leone, Somali, Sudan, Togo, Yemen ve Zaire'nin politik çatışmalardan etkilendiğine işaret etti. BM raporunda, sözü geçen 15 ülkede kişi başına düşen milli gelir 699 dolardan daha azken; Japonya'da 27 bin, Almanya'da 24 bin ve ABD'de 22 bin 500 dolar olarak gerçekleşti. Kuzey ve Güney arasındaki uçurum son 30 yıl içerisinde iki kat arttı. Güney ülkelerinin, Kuzey'e borçları 1990'da 117 milyar dolarken, 1993'de 127 milyar dolara ulaştı.

1982-1990 arasında, Güney ülkeleri Kuzey'e 1 345 milyar dolar "borç" ödedi. Ama aynı yıllarda Güney'in Kuzey'e olan "borçları, 900 milyar dolardan 1 470 milyar dolara yükseldi. Bugün, Latin Amerika ülkelerinin dış borçları 490 milyar dolardır. Geride kalan 10 yıllık dönemde, Latin Amerika'dan (sadece!) Avrupa ve Japonya'ya 500 milyar dolar transfer edilmiştir. Geçerken anımsatalım: Afrika'da her yıl 4 milyon metreküp ormanın kesilme nedeni, Afrika'nın Kuzey'e olan 120 milyar civarındaki "borç"larının tahsilidir !..

"SONUÇ" YERİNE

*"Ne açlığa gerek olsun ne açgözlülüğe
Kardeş olsun insanlar
Tüm insanların, tüm dünyayı paylaştığını düşün
Barış içinde yaşadığını düşün tüm insanların..."*

(John Lennon, "Imagine/Düşle")

İnkâr edilemez; dünyanın eşitsizlikle allak bullak olmuş hal-i pür melali, dünyadaki eşitsizliği aşacak toplumsal seçenek yokluğundan ağırlaşıyor. Bu durum da, Orhan Veli'nin "Sol elim, zavallı elim", dizelerini anımsatıyor. Ama, küresel eşitsizlikler karşısında hâlâ umut var. Çünkü "Umut, uyanık insanın rüyası"dır (Aristo)... "Umut, cesaretin yarı-

Tablo 2: Dünyada Bölgelere Göre Borç Durumu (1992)

Borcun Bölgeye Göre Yüzdesi	Milyar (\$)	Faiz Ödemesi			
		1980	1986	1992	
Latin Amerika ve Karaipler	30	496.33	37.1	43.7	29.8
Avrupa ve Orta Asya	20	329.06	9.5	19.1	15.8
Uzak Doğu ve Pasifik	19	320.19	13.6	24.3	12.9
Orta ve Güney Afrika	12	194.26	9.7	24.9	17.1
Yakın Doğu ve K.Afrika	11	188.98	5.1	20.4	24.6
Güney Asya	8	133.35	11.9	29.3	20.7
Toplam	100	1.662.17	13.5	25.9	18.7

Kaynak: Dünya Bankası 1993-94 veri tablosu, Le Monde 20-21 Mart 1994

sı"dır (Balzac)... Ve "eylem, umudun anasıdır..." (Neruda)

Her şey çok berbatmış gibi görünse de, insan(lık)ın karamsarlığa hakkı yoktur. "Eğer görünüşle yetinilseydi, bütün bilim gereksiz olurdu", diyen Marx'ın anımsanması bile yeter de artar. Denilebilir ki, "YDD" ile karanlığın diyalektiği tam istim çalışırken, yeni umut rüzgârlarına da çağrı çıkarıyor. Bu kolay değil elbet; ama "Zorluklar, yalnızca alçakları vazgeçirmek içindir", diye dört yüz yıl önce haykıran Bruno değil miydi ?...

KAYNAKLAR

Dror, Y., "Yeryüzü Daha Yönetilebilir mi?", s. 285-296.

Hauptman, H., (1995), Cumhuriyet, 27 Temmuz, s. 12.

Georges, P., (1996), Le Monde 12 Haziran.

Giddens, A., (1994), Modernliğin Sonuçları. Ayrıntı Yayınları. s. 62.

Le Monde (1994), 20-21 Mart 1994.

Minc, A., (1995), L'lvresse Démocratique. Paris, Gallimard. s. 10.

United Nations (1994), Rapport Mondiale sur le Developpement Humain-1994.

Wesker A., (1995), Cumhuriyet, 31 Ağustos, s. 10.

World Bank (1995), World Development Report-1995.